

(तृतीयोऽध्यायः ॥ वर्गः 1-30)

(10)

20

(म.7, अनु.2)

ऋषिः वसिष्ठः मैत्रावरुणिः

छन्दः त्रिष्टुप्

देवता इन्द्रः

उग्रो जज्ञे वीर्याय स्वधावाञ्चक्रिरपो नर्यो यत्करिष्यन्	
जग्मिर्युवा नृषदन्मवोभिस्त्राता न इन्द्र एनसो महश्चित्	॥ 1 ॥
हन्ता वृत्रमिन्द्रः शूशुवानः प्रावीन्नु वीरो जरितारमूती	
कर्ता सुदासे अह वा उ लोकं दाता वसु मुहुरा दाशुषे भूत्	॥ 2 ॥
युध्मो अनर्वा खजकृत्समद्वा शूरः सत्राषाङ्जनुषेमषाळ्हः	
व्यास इन्द्रः पृतनाः स्वोजा अधा विश्वं शत्रूयन्तं जघान	॥ 3 ॥
उभे चिदिन्द्र रोदसी महित्वा ऽऽपप्राथ तविषीभिस्तुविष्मः	
नि वज्रमिन्द्रो हरिवाग्निमिक्षन्त्समन्धसा मदेषु वा उवोच	॥ 4 ॥
वृषा जजान वृषणं रणाय तमु चिन्नारी नर्यं ससू	
प्र यः सैनानीरधु नृभ्यो अस्तीनः सत्वा गवेषणः स धृष्णुः	॥ 5 ॥
नू चित्स भ्रेषते जनो न रेषन्मनो यो अस्य घोरमाविवासात्	
युज्ञैर्य इन्द्रे दधते दुवांसि क्षयत्स राय ऋतुपा ऋतेजाः	॥ 6 ॥
यदिन्द्र पूर्वा अपराय शिक्षन्नयञ्ज्यायान्कनीयसो देष्णाम्	
अमृत इत्पर्यासीत दूरमा चित्र चित्र्यं भरा रयिं नः	॥ 7 ॥
यस्त इन्द्र प्रियो जनो ददाशदसन्निरेके अद्रिवः सखा ते	
व्यं ते अस्यां सुमतौ चनिष्ठाः स्याम वरूथे अघ्नतो नृपीतौ	॥ 8 ॥
एष स्तोमो अचिक्रदुदृषा त उत स्तामुर्मघवन्नक्रपिष्ट	
रायस्कामो जरितारं त आगन्त्वमङ्ग शक्र वस्व आ शको नः	॥ 9 ॥
स न इन्द्र त्वयताया इषे धास्मना च ये मघवानो जुनन्ति	
वस्वी षु ते जरित्रे अस्तु शक्तिर्युयं पात स्वस्तिभिः सदा नः	॥ 10 ॥

(10)

21

(म.7, अनु.2)

ऋषिः वसिष्ठः मैत्रावरुणिः

छन्दः त्रिष्टुप्

देवता इन्द्रः

असावि देवं गोऋजीकमन्धो न्यस्मिन्निन्द्रो जनुषेमुवोच	
बोधामसि त्वा हर्यश्च युज्ञैर्बोधा नः स्तोममन्धसो मदेषु	॥ 1 ॥
प्र यन्ति युज्ञं विपर्यन्ति बर्हिः सौममादो विदथे दुध्रवाचः	
न्यु भ्रियन्ते यशसो गृभादा दूरउपब्दो वृषणो नृषाचः	॥ 2 ॥
त्वमिन्द्र स्रवित्वा अपस्कः परिष्ठिता अहिना शूर पूर्वाः	

त्वद्वावक्रे रथ्योऽं न धेना रेजन्ते विश्वा कृत्रिमाणि भीषा	॥ 3 ॥
भीमो विवेषायुधेभिरेषामपांसि विश्वा नर्याणि विद्वान्	
इन्द्रः पुरो जहृषाणो वि दूधोद्वि वज्रहस्तो महिना जघान	॥ 4 ॥
न यातव इन्द्र जूजुवुर्नो न वन्दना शविष्ठ वेद्याभिः	
स शर्धदुर्यो विषुणस्य जन्तोर्मा शिश्रदैवा अपि गुर्त्रहतं नः	॥ 5 ॥
अभि क्रत्वैन्द्र भूरधु ज्मन्न ते विव्यङ्गहिमानं रजांसि	
स्वेना हि वृत्रं शवसा जघन्थु न शत्रुरन्तं विविदद्युधा ते	॥ 6 ॥
देवाश्चित्ते असुर्याय पूर्वेऽनु क्षत्राय ममिरे सहांसि	
इन्द्रो मघानि दयते विषह्येन्द्रं वाजस्य जोहुवन्त सातौ	॥ 7 ॥
कीरिश्रिद्धि त्वामवसे जुहावेशानमिन्द्र सौभगस्य भूरैः	
अवो बभूथ शतमूते अस्मे अभिक्षत्तुस्त्वावतो वरूता	॥ 8 ॥
सखायस्त इन्द्र विश्वहं स्याम नमोवृधासो महिना तरुत्र	
वन्वन्तु स्मा तेऽवसा समीक्रेऽभीतिमुर्यो वनुषां शवांसि	॥ 9 ॥
स न इन्द्र त्वर्यताया इषे धास्त्वना च ये मघवानो जुनन्ति	
वस्वी षु ते जरित्रे अस्तु शक्तिर्युयं पात स्वस्तिभिः सदा नः	॥ 10 ॥

(9)

22

(म.7, अनु.2)

ऋषिः वसिष्ठः मैत्रावरुणिः

छन्दः विराट् 1-8, त्रिष्टुप् 9

देवता इन्द्रः

पिबा सोममिन्द्र मन्दतु त्वा यं ते सुषाव ह्यश्वद्रिः ।सोतुर्बाहुभ्यां सुर्यतो नावां	॥ 1 ॥
यस्ते मद्गो युज्यश्चारुरस्ति येन वृत्राणि हर्यश्च हंसि । स त्वामिन्द्र प्रभूवसो ममत्तु	॥ 2 ॥
बोधा सु मे मघवन्वाचमेमां यां ते वसिष्ठो अर्चति प्रशस्तिम् । इमा ब्रह्म सध्मादे जुषस्व	॥ 3 ॥
श्रुधी हवं विपिपानस्याद्रेर्बोधा विप्रस्यार्चतो मनीषाम् । कृष्वा दुवांस्यन्तमा सचेमा	॥ 4 ॥
न ते गिरो अपि मृष्ये तुरस्य न सुष्टुतिमसुर्यस्य विद्वान् । सदा ते नाम स्वयशो विवक्मि	॥ 5 ॥
भूरि हि ते सर्वना मानुषेषु भूरि मनीषी हवते त्वामित् । मारे अस्मन्मघवञ्ज्योक्कः	॥ 6 ॥
तुभ्येदिमा सर्वना शूर विश्वा तुभ्यं ब्रह्माणि वर्धना कृणोमि । त्वं नृभिर्हव्यो विश्वधासि	॥ 7 ॥
नू चिन्नु ते मन्यमानस्य दुस्मोदंश्रुवन्ति महिमानमुग्र । न वीर्यमिन्द्र ते न राधः	॥ 8 ॥
ये च पूर्व ऋषयो ये च नूत्ना इन्द्र ब्रह्माणि जनयन्तु विप्राः	
अस्मे ते सन्तु सख्या शिवानि यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः	॥ 9 ॥

(6)

23

(म.7, अनु.2)

ऋषिः वसिष्ठः मैत्रावरुणिः

छन्दः त्रिष्टुप्

देवता इन्द्रः

उदु ब्रह्माण्यैरत श्रवस्येन्द्रं समर्ये महया वसिष्ठ	
आ यो विश्वानि शर्वसा ततानोपश्रोता म् ईर्वतो वचांसि	॥ 1 ॥
अयामि घोषे इन्द्र देवजामिरिर्ज्यन्तु यच्छुरुधो विवाचि	
नहि स्वमार्युश्चिकिते जनैषु तानीदंहांस्यति पर्ष्यस्मान्	॥ 2 ॥
युजे रथं गवेषणं हरिभ्यामुप ब्रह्माणि जुजुषाणमस्थुः	
वि बाधिष्ट स्य रोदसी महित्वेन्द्रो वृत्राण्यप्रती जघन्वान्	॥ 3 ॥
आर्षिश्चित्पिप्युः स्तुर्योरे न गावो नक्षत्रतं जरितारस्त इन्द्र	
याहि वायुर्न नियुतो नो अच्छा त्वं हि धीभिर्दयसे नि वाजान्	॥ 4 ॥
ते त्वा मदा इन्द्र मादयन्तु शुष्मिणं तुविरार्धसं जरित्रे	
एको देवत्रा दयसे हि मर्तान्स्मिञ्छूरु सर्वने मादयस्व	॥ 5 ॥
एवेदिन्द्रं वृषणं वज्रबाहुं वसिष्ठासो अभ्यर्चन्त्यर्केः	
स नः स्तुतो वीरवद्धातु गोमद्युयं पात स्वस्तिभिः सदा नः	॥ 6 ॥

(6)

24

(म.7, अनु.2)

ऋषिः वसिष्ठः मैत्रावरुणिः

छन्दः त्रिष्टुप्

देवता इन्द्रः

योनिष्ट इन्द्र सदर्ने अकारि तमा नृभिः पुरुहूतु प्र याहि	
असो यथा नोऽविता वृधे च ददो वसूनि ममदश्च सोमैः	॥ 1 ॥
गृभीतं ते मन इन्द्र द्विबर्हाः सुतः सोमः परिषिक्ता मधूनि	
विसृष्टधेना भरते सुवृक्तिरियमिन्द्रं जोहुवती मनीषा	॥ 2 ॥
आ नो दिव आ पृथिव्या ऋजीषिन्निदं बर्हिः सोमपेयाय याहि	
वहन्तु त्वा हरयो मद्रयञ्चमाङ्गुषमच्छा त्वसं मदाय	॥ 3 ॥
आ नो विश्वाभिरूतिभिः सजोषा ब्रह्म जुषाणो हर्यश्व याहि	
वरीवृजत्स्थविरेभिः सुशिप्रास्मे दधुवृषणं शुष्ममिन्द्र	॥ 4 ॥
एष स्तोमो मह उग्राय वाहे धुरीरेवात्यो न वाजयन्नधायि	
इन्द्रं त्वायमर्क ईष्टे वसूनां दिवीव द्यामधि नः श्रोमतं धाः	॥ 5 ॥
एवा न इन्द्र वार्यस्य पूर्धि प्र ते मही सुमतिं वैविदाम	
इषं पिन्व मघवद्ध्यः सुवीरां यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः	॥ 6 ॥

(6)

25

(म.7, अनु.2)

ऋषिः वसिष्ठः मैत्रावरुणिः

छन्दः त्रिष्टुप्

देवता इन्द्रः

आ ते मह इन्द्रोत्युग्र समन्यवो यत्समरन्तु सेनाः	
पताति दिद्युन्नर्यस्य बाह्वोर्मा ते मनो विष्वक्त्रयश्वि चारीत्	॥ 1 ॥

नि दुर्ग इन्द्र श्रथिह्यमित्रानुभि ये नो मर्तासो अमन्ति	
आरे तं शंसं कृणुहि निनित्सोरा नो भर संभरणं वसूनाम्	॥ 2 ॥
शतं ते शिप्रिन्नृतयः सुदासे सहस्रं शंसा उत रातिरस्तु	
जहि वर्धर्वनुषो मर्त्यस्यास्मे द्युममधि रत्नं च धेहि	॥ 3 ॥
त्वारवतो हीन्द्र क्रत्वे अस्मि त्वारवतोऽवितुः शूर रातौ	
विश्वेदहानि तविषीव उग्रं ओकः कृणुष्व हरिवो न मर्धीः	॥ 4 ॥
कुत्सा एते हर्यश्वाय शूषमिन्द्रे सहो देवजूतमियानाः	
सुत्रा कृधि सुहना शूर वृत्रा वयं तरुत्राः सनुयाम् वाजम्	॥ 5 ॥
एवा न इन्द्र वार्यस्य पूधिं प्र ते मर्ही सुमतिं वैविदाम	
इषं पिन्व मघवद्भ्यः सुवीरां यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः	॥ 6 ॥

(5)

26

(म.7, अनु.2)

ऋषिः वसिष्ठः मैत्रावरुणिः	छन्दः त्रिष्टुप्	देवता इन्द्रः
---------------------------	------------------	---------------

न सोम इन्द्रमसुतो ममाद नाब्रह्माणो मघवानं सुतासः	
तस्मा उक्थं जनये यज्जुजोषन्नृवन्नवीयः शृणवद्यथा नः	॥ 1 ॥
उक्थउक्थे सोम इन्द्रं ममाद नीथेनीथे मघवानं सुतासः	
यदीं सुबाधः पितरं न पुत्राः समानदक्षा अवसे हवन्ते	॥ 2 ॥
चकार ता कृणवन्नूनमन्या यानि ब्रुवन्ति वेधसः सुतेषु	
जनीरिव पतिरेकः समानो नि मामृजे पुर इन्द्रः सु सर्वाः	॥ 3 ॥
एवा तमाहुरुत शृण्व इन्द्र एको विभक्ता तरणिर्मघानाम्	
मिथुस्तुरं ऊतयो यस्य पूर्वोरस्मे भद्राणि सश्वत प्रियाणि	॥ 4 ॥
एवा वसिष्ठ इन्द्रमूतये नृन्कृष्टीनां वृषभं सुते गृणाति	
सहस्रिण उप नो माहि वाजान्युयं पात स्वस्तिभिः सदा नः	॥ 5 ॥

(5)

27

(म.7, अनु.2)

ऋषिः वसिष्ठः मैत्रावरुणिः	छन्दः त्रिष्टुप्	देवता इन्द्रः
---------------------------	------------------	---------------

इन्द्रं नरो नेमधिता हवन्ते यत्पार्या युनजते धियुस्ताः	
शूरो नृषाता शवसश्चकान आ गोमति ब्रजे भजा त्वं नः	॥ 1 ॥
य इन्द्र शुष्मो मघवन्ते अस्ति शिक्षा सखिभ्यः पुरुहूत नृभ्यः	
त्वं हि दृळ्हा मघवन्विचेता अपा वृधि परिवृतं न राधः	॥ 2 ॥
इन्द्रो राजा जगतश्चर्षणीनामधि क्षमि विषुरुपं यदस्ति	
ततो ददाति दाशुषे वसूनि चोदद्राध उपस्तुतश्चिदुर्वाक्	॥ 3 ॥
नू चिन्न इन्द्रो मघवा सहृती दानो वाजं नि यमते न ऊती	
अनूना यस्य दक्षिणा पीपाय वामं नृभ्यो अभिवीता सखिभ्यः	॥ 4 ॥

नू इन्द्र राये वरिवस्कृधी नू आ ते मनो ववृत्याम म्घाय
गोमदश्वोवद्रथवद्वन्तो यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

॥ 5 ॥

(5)

28

(म.7, अनु.2)

ऋषिः वसिष्ठः मैत्रावरुणिः	छन्दः त्रिष्टुप्	देवता इन्द्रः
---------------------------	------------------	---------------

ब्रह्मा ण इन्द्रोप याहि विद्वानुर्वाञ्चस्ते हरयः सन्तु युक्ताः

॥ 1 ॥

विश्वे चिद्धि त्वा विहवन्तु मता अस्माकमिच्छृणुहि विश्वमिन्व

हवं त इन्द्र महिमा व्यानड् ब्रह्म यत्पासि शवसिन्वृषीणाम्

आ यद्वज्रं दधिषे हस्त उग्र घोरः सन्क्रत्वा जनिष्ठा अषाळहः

॥ 2 ॥

तव प्रणीतीन्द्र जोहुवानान्तसं यन्नृन्न रोदसी निनेथ

महे क्षत्राय शवसे हि जज्ञेऽतूतुजिं चित्तूतुजिरशिश्नत्

॥ 3 ॥

एभिर्न इन्द्राहभिर्दशस्य दुर्मित्रासो हि क्षितयः पवन्ते

प्रति यच्चष्टे अनृतमनेना अव द्विता वरुणो मायी नः सात्

॥ 4 ॥

वोचेमेदिन्द्रं म्घवानमेनं महो रायो राधसो यददन्नः

यो अर्चतो ब्रह्मकृतिमविष्ठो यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

॥ 5 ॥

(5)

29

(म.7, अनु.2)

ऋषिः वसिष्ठः मैत्रावरुणिः	छन्दः त्रिष्टुप्	देवता इन्द्रः
---------------------------	------------------	---------------

अयं सोम इन्द्र तुभ्यं सुन्व आ तु प्र याहि हरिवस्तदौकाः

॥ 1 ॥

पिबा त्वशंस्य सुषुतस्य चारोर्ददो म्घानि मघवन्नियानः

ब्रह्मन्वीरु ब्रह्मकृतिं जुषाणोऽर्वाचीनो हरिभिर्याहि तूर्यम्

अस्मिन्नू षु सर्वने मादयस्वोप ब्रह्माणि शृणव इमा नः

॥ 2 ॥

का ते अस्त्यरं कृतिः सूक्तैः कदा नूनं ते मघवन्दाशेम

विश्वा म्तीरा ततने त्वायाधा म इन्द्र शृणवो हवेमा

॥ 3 ॥

उतो घा ते पुरुष्यार् इदासन्येषां पूर्वेषामशृणोर्ऋषीणाम्

अधाहं त्वा मघवञ्जोहवीमि त्वं न इन्द्रासि प्रमतिः पितेव

॥ 4 ॥

वोचेमेदिन्द्रं म्घवानमेनं महो रायो राधसो यददन्नः

यो अर्चतो ब्रह्मकृतिमविष्ठो यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

॥ 5 ॥

(5)

30

(म.7, अनु.2)

ऋषिः वसिष्ठः मैत्रावरुणिः	छन्दः त्रिष्टुप्	देवता इन्द्रः
---------------------------	------------------	---------------

आ नो देव शवसा याहि शुष्मिन्भवा वृध इन्द्र रायो अस्य

॥ 1 ॥

महे नृम्णाय नृपते सुवज्र महि क्षत्राय पौस्याय शूर

हवन्त उ त्वा हव्यं विवाचि तनूषु शूराः सूर्यस्य सातौ

त्वं विश्वेषु सेन्यो जनेषु त्वं वृत्राणि रन्धया सुहन्तु

॥ 2 ॥

अहा यदिन्द्र सुदिना व्युच्छान्दधो यत्केतुमुपमं समत्सु	
न्यश्रिः सीदुदसुरो न होता हुवानो अत्र सुभगाय देवान्	3
व्यं ते त इन्द्र ये च देव स्तवन्त शूर ददतो म्घानि	
यच्छा सूरिभ्य उपमं वरूथं स्वाभुवो जरणामश्रवन्त	4
वोचेमेदिन्द्रं म्घवानमेनं महो रायो राधसो यद्दन्नः	
यो अर्चतो ब्रह्मकृतिमविष्टो यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः	5

(12)

31

(म.7, अनु.2)

ऋषिः वसिष्ठः मैत्रावरुणिः	छन्दः गायत्री 1-9, विराट् 10-12	देवता इन्द्रः
---------------------------	---------------------------------	---------------

प्र व इन्द्राय मादनं हर्यश्वाय गायत	सखायः सोमपात्रै	1
शंसेदुक्थं सुदानव उत द्युक्षं यथा नरः	चकृमा सत्यराधसे	2
त्वं न इन्द्र वाजयुस्त्वं गव्युः शतक्रतो	त्वं हिरण्ययुर्वसो	3
व्यमिन्द्र त्वायवोऽभि प्र णोनुमो वृषन्	विद्धी त्वशस्य नो वसो	4
मा नो निदे च वक्तवेऽयो रन्धीरराव्यो	त्वे अपि क्रतुर्मम	5
त्वं वर्मासि सप्रथः पुरोयोधश्च वृत्रहन्	त्वया प्रति ब्रुवे युजा	6
महाँ उतासि यस्य तेऽनु स्वधावरी सहः	म्मार्ते इन्द्र रोदसी	7
तं त्वा मरुत्वती परि भुवद्वाणी स्यावरी	नक्षमाणा सह द्युभिः	8
ऊर्ध्वासुस्त्वान्विन्द्वो भुवन्दस्ममुप द्यवि	सं ते नमन्त कृष्टयः	9
प्र वो महे महिवृधे भरध्वं प्रचेतसे प्र सुमतिं कृणुध्वम्	विशः पूर्वीः प्र चरा चर्षणिप्राः	10
उरुव्यचसे महिनै सुवृक्तिमिन्द्राय ब्रह्म जनयन्त विप्राः	तस्य व्रतानि न मिनन्ति धीराः	11
इन्द्रं वाणीरनुत्तमन्युमेव सूत्रा राजानं दधिरे सहध्वै	हर्यश्वाय बर्हया समापीन्	12

(27)

32

(म.7, अनु.2)

ऋषिः वसिष्ठः मैत्रावरुणिः 1-25, शक्तिः वासिष्ठः वा 26-27	छन्दः बृहती 1,5,7,9,11,13,15,17,19,
21,23,25,27, सतोबृहती 2,4,6,8,10,12,14,16,18,20,22,24,26,	द्विपदा विराट् 3 देवता इन्द्रः

मो षु त्वा वाघतश्चनारे अस्मन्नि रीरमन्	
आरात्ताञ्चित्सधमादं न आ गहीह वा सन्नपं श्रुधि	1
इमे हि ते ब्रह्मकृतः सुते सचा मधौ न मक्ष आसते	
इन्द्रे कामं जरितारो वसूयवो रथे न पादमा दधुः	2
रायस्कामो वज्रहस्तं सुदक्षिणं पुत्रो न पितरं हुवे	3
इम इन्द्राय सुन्विरे सोमासो दध्याशिरः	
तां आ मदाय वज्रहस्त पीतये हरिभ्यां याह्योक् आ	4
श्रवच्छुत्कर्ण ईयते वसूनां नू चित्रो मर्धिषद्विरः	
सद्यश्चिद्यः सहस्राणि शता ददन्नकिर्दित्सन्तमा मिनत्	5
स वीरो अप्रतिष्कृत इन्द्रेण शूशुवे नृभिः	
यस्तै गभीरा सर्वनानि वृत्रहन्त्सुनोत्या च धावति	6

भवा वरूथं मघवन्मघोनां यत्समजासि शर्धतः |
 वि त्वाहृतस्य वेदनं भजेमह्या दूणाशो भरा गयम् || 7 ||
 सुनोता सोमपात्रे सोममिन्द्राय वृज्रिणे |
 पचता पक्तीरवसे कृणुध्वमित्पृणन्नित्पृणते मयः || 8 ||
 मा स्रैधत सोमिनो दक्षता महे कृणुध्वं राय आतुजे |
 तरणिरिञ्जयति क्षेति पुष्यति न देवासः कवत्वै || 9 ||

नकिः सुदासो रथं पर्यासु न रीरमत् । इन्द्रो यस्याविता यस्य मरुतो गमत्स गोमति व्रजे || 10 ||
 गमद्वाजं वाजयन्निन्द्र मर्त्यो यस्य त्वमविता भुवः |
 अस्माकं बोध्यविता रथानामस्माकं शूर नृणाम् || 11 ||
 उदित्र्वस्य रिच्यतेऽशो धनं न जिग्युषः। य इन्द्रो हरिवान्न दभन्ति तं रिपो दक्षं दधाति सोमिनि || 12 ||
 मन्त्रमखर्वं सुधितं सुपेशसं दधात यज्ञियेष्वा |
 पूर्वीश्चन प्रसितयस्तरन्ति तं य इन्द्रे कर्मणा भुवत् || 13 ||
 कस्तमिन्द्र त्वावसुमा मर्त्यो दधर्षति । श्रद्धा इत्तं मघवन्पार्ये दिवि वाजी वाजं सिषासति || 14 ||
 मघोनः स्म वृत्रहत्येषु चोदय ये ददति प्रिया वसु। तव प्रणीती हर्यश्च सूरिभिर्विश्वा तरेम दुरिता || 15 ||
 तवेदिन्द्रावमं वसु त्वं पुष्यसि मध्यमम्। सत्रा विश्वस्य परमस्य राजसि नकिष्ट्वा गोषु वृण्वते || 16 ||
 त्वं विश्वस्य धनुदा असि श्रुतो य ई भवन्त्याजयः |
 तवायं विश्वः पुरुहूत् पार्थिवोऽवस्युर्नाम भिक्षते || 17 ||
 यदिन्द्र यावत्स्त्वमेतावदहमीशीय । स्तोतारमिद्विधिषेय रदावसो न पापत्वार्य रासीय || 18 ||
 शिक्षैयमिन्महयते दिवेदिवे राय आ कुहचिद्विदे |
 नहि त्वदन्यन्मघवन्न आप्यं वस्यो अस्ति पिता चन || 19 ||
 तरणिरित्सिषासति वाजं पुरंध्या युजा । आ व इन्द्रं पुरुहूतं नमे गिरा नेमिं तष्टैव सुद्धम् || 20 ||
 न दुष्टुती मर्त्यो विन्दते वसु न स्रेधन्तं रयिर्नशत् |
 सुशक्तिरिन्मघवन् तुभ्यं मावते देष्णं यत्पार्ये दिवि || 21 ||
 अभि त्वा शूर नोनुमोऽदुग्धाइव धेनवः । ईशानमस्य जगतः स्वर्दशमीशानमिन्द्र तस्थुषः || 22 ||
 न त्वावाँ अन्यो दिव्यो न पार्थिवो न जातो न जनिष्यते |
 अश्वायन्तौ मघवन्निन्द्र वाजिनो गव्यन्तस्त्वा हवामहे || 23 ||
 अभी षतस्तदा भरेन्द्र ज्यायुः कनीयसः । पुरुवसुर्हि मघवन्त्सुनादसि भरेभरे च हव्यः || 24 ||
 परा णुदस्व मघवन्नमित्रान्त्सुवेदा नो वसू कृधि |
 अस्माकं बोध्यविता महाधने भवा वृधः सखीनाम् || 25 ||
 इन्द्र क्रतुं न आ भर पिता पुत्रेभ्यो यथा |
 शिक्षा णो अस्मिन्पुरुहूत् यामनि जीवा ज्योतिरशीमहि || 26 ||
 मा नो अज्ञाता वृजना दुराध्योर् माशिवासो अव क्रमुः |
 त्वया वयं प्रवतुः शश्वतीरपोऽति शूर तरामसि || 27 ||

ऋषिः वसिष्ठः मैत्रावरुणिः 1-9, वसिष्ठपुत्राः 10-14

छन्दः त्रिष्टुप्

देवता वसिष्ठपुत्राः इन्द्रः वा 1-9, वसिष्ठः 10-14

श्वित्यञ्चो मा दक्षिणतस्कपर्दा धियंजिन्वासो अभि हि प्रमन्दुः	
उत्तिष्ठन्वोचे परि बर्हिषो नृन्न मे दूरादवितवे वसिष्ठाः	1
दूरादिन्द्रमनयन्ना सुतेन तिरो वैशन्तमति पान्तमुग्रम्	
पाशद्युम्नस्य वायतस्य सोमात्सुतादिन्द्रोऽवृणीता वसिष्ठान्	2
एवेन्नु कं सिन्धुमेभिस्ततारेवेन्नु कं भेदमेभिर्जघान	
एवेन्नु कं दाशराज्ञे सुदासं प्रावदिन्द्रो ब्रह्मणा वो वसिष्ठाः	3
जुष्टीं नरो ब्रह्मणा वः पितृणामक्षमव्ययं न किला रिषाथ	
यच्छकरीषु बृहता रवेणेन्द्रे शुष्मदधाता वसिष्ठाः	4
उद्ग्रामिवेत्तृष्णजो नाथितासोऽदीधयुर्दाशराज्ञे वृतासः	
वसिष्ठस्य स्तुवत इन्द्रो अश्रोदुरुं तृत्सुभ्यो अकृणोदु लोकम्	5
दण्डाइवेद्दोअजनास आसन्परिच्छिन्ना भरता अर्भकासः	
अभवच्च पुरएता वसिष्ठ आदितृत्सूनां विशो अप्रथन्त	6
त्रयः कृण्वन्ति भुवनेषु रेतस्तिस्त्रः प्रजा आर्या ज्योतिरग्राः	
त्रयो घर्मासं उषसं सचन्ते सर्वा इत्तां अनु विदुर्वसिष्ठाः	7
सूर्यस्य वक्षथो ज्योतिरेषां समुद्रस्यैव महिमा गभीरः	
वार्तस्येव प्रज्वो नान्येन स्तोमो वसिष्ठा अन्वैतवे वः	8
त इन्निण्यं हृदयस्य प्रकेतैः सहस्रवल्शमभि सं चरन्ति	
यमेन त्तं परिधिं वर्यन्तोऽप्सरसु उप सेदुर्वसिष्ठाः	9
विद्युतो ज्योतिः परि संजिहानं मित्रावरुणा यदपश्यतां त्वा	
तत्ते जन्मोतैकं वसिष्ठागस्त्यो यत्त्वा विश आजभारं	10
उतासिं मैत्रावरुणो वसिष्ठोर्वश्या ब्रह्मन्मनसोऽधि जातः	
द्रुप्सं स्क्त्रं ब्रह्मणा दैव्येन विश्वे देवाः पुष्करे त्वाददन्त	11
स प्रकेत उभयस्य प्रविद्वान्त्सहस्रदान उत वा सदानः	
यमेन त्तं परिधिं वयिष्यन्नप्सरसुः परि जज्ञे वसिष्ठः	12
सूत्रे ह जाताविषिता नमोभिः कुम्भे रेतः सिषिचतुः समानम्	
ततो ह मान् उदियाय मध्यात्ततो जातमृषिमाहुर्वसिष्ठम्	13
उक्थुभृतं सामभृतं बिभर्ति ग्रावाणं बिभ्रत्प्र वदात्यग्रै	
उपैनमाध्वं सुमनस्यमाना आ वो गच्छाति प्रतृदो वसिष्ठः	14

ऋषिः वसिष्ठः मैत्रावरुणिः छन्दः द्विपदा विराट् 1-21, त्रिष्टुप् 22-25 देवता विश्वे देवाः 1-15,18-25,
अहिः 16, अहिर्बुध्न्यः 17

प्र शुक्रेतु देवी मनीषा अस्मत्सुतष्टो रथो न वाजी	॥ 1 ॥
विदुः पृथिव्या दिवो जनित्रं शृण्वन्त्यापो अधु क्षरन्तीः	॥ 2 ॥
आपश्चिदस्मै पिन्वन्त पृथ्वीवृत्रेषु शूरा मंसन्त उग्रः	॥ 3 ॥
आ धूर्ष्वस्मै दधाताश्चानिन्द्रो न वज्री हिरण्यबाहुः	॥ 4 ॥
अभि प्र स्थाताहैव यज्ञं यातेव पत्मन्तमना हिनोत	॥ 5 ॥
त्मना समत्सु हिनोत यज्ञं दधात केतुं जनाय वीरम्	॥ 6 ॥
उदस्य शुष्माद्भानुर्नार्तुं बिभर्ति भारं पृथिवी न भूम	॥ 7 ॥
ह्वयामि देवां अयातुरग्रे सार्धन्वृतेन धियं दधामि	॥ 8 ॥
अभि वो देवी धियं दधिध्वं प्र वो देवत्रा वाचं कृणुध्वम्	॥ 9 ॥
आ चष्ट आसां पाथो नदीनां वरुण उग्रः सहस्रचक्षाः	॥ 10 ॥
राजा राष्ट्रानां पेशो नदीनामनुत्तमस्मै क्षत्रं विश्वायु	॥ 11 ॥
अविष्टो अस्मान्विश्वासु विक्ष्वद्युं कृणोतु शंसं निनित्सोः	॥ 12 ॥
व्येतु दिद्यद्द्विषामशोवा युयोतु विष्वग्रपस्तनूनाम्	॥ 13 ॥
अवीत्रो अग्रिह्व्यान्नमोभिः प्रेष्ठो अस्मा अधायि स्तोमः	॥ 14 ॥
सजूदेवेभिरुपां नपातुं सखायं कृध्वं शिवो नो अस्तु	॥ 15 ॥
अब्जामुक्थैरहिं गृणीषे बुध्ने नदीनां रजःसु षीदन्	॥ 16 ॥
मा नोऽहिर्बुध्न्यो रिषे धान्मा यज्ञो अस्य सिधदतायोः	॥ 17 ॥
उत न एषु नृषु श्रवो धुः प्र राये यन्तु शर्धन्तो अर्यः	॥ 18 ॥
तपन्ति शत्रुं स्वर्णं भूमा महासेनासो अमेभिरेषाम्	॥ 19 ॥
आ यन्नः पत्नीर्गमन्त्यच्छा त्वष्टा सुपाणिर्दधातु वीरान्	॥ 20 ॥
प्रति नः स्तोमं त्वष्टा जुषेत स्यादस्मे अरमतिर्वसूयुः	॥ 21 ॥
ता नो रासन्नातिषाचो वसून्या रोदसी वरुणानी शृणोतु	
वरुत्रीभिः सुशरणो नो अस्तु त्वष्टा सुदत्रो वि दधातु रायः	॥ 22 ॥
तन्नो रायः पर्वतास्तन्न आप्स्तद्रातिषाच ओषधीरुत द्यौः	
वनस्पतिभिः पृथिवी सजोषा उभे रोदसी परि पासतो नः	॥ 23 ॥
अनु तदुर्वी रोदसी जिहातामनु द्युक्षो वरुण इन्द्रसखा	
अनु विश्वे मरुतो ये सहासो रायः स्याम धरुणं धियध्वै	॥ 24 ॥
तन्न इन्द्रो वरुणो मित्रो अग्रिराप ओषधीर्वनिनो जुषन्त	
शर्मन्त्स्याम मरुतामुपस्थे यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः	॥ 25 ॥

ऋषिः वसिष्ठः मैत्रावरुणिः

छन्दः त्रिष्टुप्

देवता विश्वे देवाः

शं न इन्द्राग्री भवतामवोभिः शं न इन्द्रावरुणा रातहव्या	
शमिन्द्रासोमा सुवितायु शं योः शं न इन्द्रापूषणा वाजसातौ	॥ 1 ॥
शं नो भगुः शमु नः शंसो अस्तु शं नः पुरंधिः शमु सन्तु रायः	
शं नः सत्यस्य सुयमस्य शंसुः शं नो अर्यमा पुरुजातो अस्तु	॥ 2 ॥
शं नो धाता शमु धर्ता नो अस्तु शं न उरुची भवतु स्वधाभिः	
शं रोदसी बृहती शं नो अद्रिः शं नो देवानां सुहवानि सन्तु	॥ 3 ॥
शं नो अग्निर्ज्योतिरनीको अस्तु शं नो मित्रावरुणावृश्विना शम्	
शं नः सुकृतां सुकृतानि सन्तु शं न इषिरो अभि वातु वातः	॥ 4 ॥
शं नो द्यावापृथिवी पूर्वहृतौ शमन्तरिक्षं दृश्ये नो अस्तु	
शं न ओषधीर्वनिनां भवन्तु शं नो रजसस्पतिरस्तु जिष्णुः	॥ 5 ॥
शं न इन्द्रो वसुभिर्देवो अस्तु शमादित्येभिर्वरुणः सुशंसः	
शं नो रुद्रो रुद्रेभिर्जलाषः शं नस्त्वष्टा ग्राभिरिह शृणोतु	॥ 6 ॥
शं नः सोमो भवतु ब्रह्म शं नः शं नो ग्रावाणः शमु सन्तु यज्ञाः	
शं नः स्वरुणां मितयो भवन्तु शं नः प्रस्वः शम्वस्तु वेदिः	॥ 7 ॥
शं नः सूर्य उरुचक्षा उदैतु शं नश्चतस्रः प्रदिशो भवन्तु	
शं नः पर्वता ध्रुवयो भवन्तु शं नः सिन्धवः शमु सन्त्वापः	॥ 8 ॥
शं नो अदितिर्भवतु व्रतेभिः शं नो भवन्तु मरुतः स्वर्काः	
शं नो विष्णुः शमु पूषा नो अस्तु शं नो भवित्रं शम्वस्तु वायुः	॥ 9 ॥
शं नो देवः सविता त्रायमाणः शं नो भवन्तूषसो विभातीः	
शं नः पर्जन्यो भवतु प्रजाभ्यः शं नः क्षेत्रस्य पतिरस्तु शंभुः	॥ 10 ॥
शं नो देवा विश्वेदेवा भवन्तु शं सरस्वती सह धीभिरस्तु	
शमभिषाचः शमु रातिषाचः शं नो दिव्याः पार्थिवाः शं नो अप्याः	॥ 11 ॥
शं नः सत्यस्य पतयो भवन्तु शं नो अर्वन्तः शमु सन्तु गावः	
शं न ऋभवः सुकृतः सुहस्ताः शं नो भवन्तु पितरो हवेषु	॥ 12 ॥
शं नो अज एकपाद्देवो अस्तु शं नोऽहिर्बुध्यः शं समुद्रः	
शं नो अपां नपात्पेरुरस्तु शं नः पृश्निर्भवतु देवगोपा	॥ 13 ॥
आदित्या रुद्रा वसवो जुषन्तेदं ब्रह्म क्रियमाणं नवीयः	
शृण्वन्तु नो दिव्याः पार्थिवासो गोजाता उत ये यज्ञियासः	॥ 14 ॥
ये देवानां यज्ञिया यज्ञियानां मनोर्यजत्रा अमृता ऋतज्ञाः	

ते नो रासन्तामुरुगायमद्य यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः

॥ 15 ॥

| इति पञ्चमाष्टके तृतीयोऽध्यायः समाप्तः ।